

Generalnoho prokurora. Retrieved from: <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/yuvenalni-prokurori-361-ditina-zaginulavnaslidok-zbroinoyi-agresiyi-rf-v-ukrayini-11766> [in Ukrainian].

11. YuNISEF – ukrainsiam: prohrama hroshovoi dopomohy Spilno. (2023). [UNICEF - for Ukrainians: a program of monetary aid Splinno]. Retrieved from: <https://www.unicef.org/ukraine/spilno-cash-transfers> [in Ukrainian].

12. Chepkova, K.O. (2022). Mizhnarodni orhanizatsii yak subiekty pravovidnosyn u sferi zakhystu ditei pid chas zbroinykh konfliktiv. [International organizations as subjects of legal relations in the field of child protection during armed conflicts]. *Yurydychnyi elektronnyi naukovi zhurnal. №10*. 744-746. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 19.05.2024

УДК 347.77

DOI: 10.36550/2522-9230-2024-16-279-283

Трошкіна Катерина Євгенівна,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент
кафедри права та правоохоронної діяльності

Центральноукраїнського державного університету
імені Володимира Винниченка

katernareva@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-1795-7234

Щербак Артем Валерійович,

доктор філософії в галузі права,

науковий співробітник сектору досліджень об'єктів інтелектуальної власності
лабораторії досліджень об'єктів інтелектуальної власності та товарознавчих досліджень

Науково-дослідного центру судової експертизи

у сфері інформаційних технологій та інтелектуальної власності

Міністерства юстиції України

goslosievo_sud@ukr.net

ORCID ID: 0000-0002-5450-9035

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕХОДУ ОБ'ЄКТІВ АВТОРСЬКОГО ПРАВА У СУСПІЛЬНЕ НАДБАННЯ

Стаття присвячена особливостям переходу об'єктів авторського права до суспільного надбання. Визначено, що суспільне надбання є одним із основних елементів системи забезпечення авторських прав, в основі якої покладений баланс інтересів творчих людей, творців різноманітних об'єктів авторського права, а також користувачів і суспільства в цілому.

Суспільним надбанням вважаються твори, які не охороняються як об'єкти авторського права у зв'язку із закінченням строку дії майнових авторських прав на них. А також твори, що не підпадають під охорону авторським правом.

Законодавча практика зарубіжних країн виділяє такі способи, якими твори потрапляють у суспільне надбання: закінчення терміну дії авторського права; не виконання правил поновлення авторських прав власником авторських прав; розміщення власником авторських прав твору навмисно у суспільному надбанні, відоме як «присвята»; закон про авторське право не захищає такі види творів.

Автори прийшли до висновку, що суспільне надбання – це усі твори та об'єкти інтелектуальної власності, термін дії авторських прав яких закінчився зі згоди автора чи через певний час після його смерті; такі твори належать громадськості, а не окремому автору чи митцю; будь-хто може використовувати твір, що є суспільним надбанням, без отримання дозволу, але ніхто ніколи не може ним володіти. Статус суспільного надбання дасть змогу будь-якій людині створювати продукцію з героями та отримувати від цього прибуток.

Ключові слова: інтелектуальна власність, авторське право, об'єкти авторського права, майнові права, перехід у суспільне надбання.

Troshkina K., Shcherbak A. FEATURES OF THE TRANSFER OF COPYRIGHT OBJECTS INTO THE PUBLIC DOMAIN

The article is devoted to the peculiarities of the transfer of copyright objects to the public domain. It was determined that the public domain is one of the main elements of the copyright protection system, which is based on the balance of interests of creative people, creators of various copyright objects, as well as users and society as a whole.

Works that are not protected as objects of copyright due to the expiration of the property copyright on them are considered public property. And also works that are not protected by copyright.

The legislative practice of foreign countries distinguishes the following ways in which works fall into the public domain: expiration of the copyright term; non-fulfillment of copyright renewal rules by the copyright owner; the intentional placing of a work in the public domain by the copyright owner, known as "dedication"; copyright law does not protect these kinds of works.

The authors came to the conclusion that the public domain is all works and objects of intellectual property whose copyright has expired with the consent of the author or after a certain time after his death; such works belong to the public and not to the individual author or artist; anyone can use a public domain work without permission, but no one can ever own it. Public domain status will allow anyone to create products with heroes and make a profit from it.

Key words: intellectual property, copyright, objects of copyright, property rights, transition into the public domain.

Постановка проблеми. Розбудова вітчизняної системи охорони інтелектуальної власності на основі кращих європейських і світових зразків стала одним з наріжних каменів процесу європейської інтеграції незалежної України задля долучення до ринків без бар'єрів та створення національного законодавства у сфері інтелектуальної власності.

Існує досить велика кількість авторських творів щодо яких припинився строк правової охорони, вони стали суспільним надбанням, але при цьому вони не стали менш цінними. Суспільне надбання це такі твори літератури, науки та мистецтва щодо яких не виникла чи припинилась правова охорона і відповідно відсутня виключність у їх використанні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сформульовані в статті теоретичні висновки ґрунтуються на загальних досягненнях вітчизняної та зарубіжної юридичної науки, а саме на результатах досліджень таких відомих науковців: Т.Коваленко, Л.Мамчур, О.Печений, В.Ситцовой, В.Токарева та ін.

Метою статті є розробка теоретичних та практичних проблем пов'язаних з особливостями переходу об'єктів авторського права у суспільне надбання.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогодні вже існує значна кількість творів, щодо яких припинився строк правової охорони і вони стали суспільним надбанням, але при цьому вони не стали менш цінними. Суспільне надбання – це сфера ідей, зображень, звуків, відкриттів, фактів, текстів, що не захищені правом інтелектуальної власності та вільні для будь-кого для використання. Воно включає колективну культурну та наукову спадщину, а також може стати основою, підґрунтям чи «сировиною» для майбутнього самовираження, досліджень, демократичного діалогу та освіти.

Баланс інтересів автора і суспільства як базовий принцип існуючої системи авторського права згадується в преамбулі одного з останніх програмних міжнародних документів у сфері авторського права — Договору ВОІВ про авторське право 1996 року (ратифікований Україною у 2001 р.): необхідним є збереження балансу між правами авторів та інтересами широкої публіки, особливо у сфері освіти, наукових досліджень і доступу до інформації. Водночас, як твердить преамбула, слід визнати глибокий вплив розвитку та зближення інформаційних та комунікаційних технологій на створення та використання літературних і художніх творів, та пам'ятати про виключну значимість охорони авторського права як стимулу для літературної та художньої творчості [1].

Чинне законодавство України про авторське право передбачає чіткі строки правової охорони виключних майнових прав на твір. Закінчення строку чинності майнових прав на твір означає перехід твору у суспільне надбання.

Необхідність отримати дозвіл існує до спливу строку правової охорони майнових прав, а далі твір переходить у суспільне надбання — тобто «твори, які стали суспільним надбанням, можуть вільно, без сплати винагороди, використовуватися будь-якою особою, за умови дотримання особистих немайнових прав автора, передбачених статтею 11 цього Закону» (ст. 32 Закону [2]).

Інтерес широкої публіки є категорією мінливою і виступає мірилом цінності, затребуваності твору для суспільства в конкретний проміжок часу, відтак явище суспільного надбання введено з метою підтримки балансу інтересів автора і суспільства як основоположного принципу системи авторського права.

Перш за все, визначимось із сутністю категорії «суспільне надбання». Враховуючи законодавство у сфері права інтелектуальної власності, суспільне надбання (лат. public domain, фр. domaine public) – це термін, що стосується певних об'єктів права інтелектуальної власності щодо яких припинилась або взагалі не виникла правова охорона і якими може вільно користуватись будь-яка особа. Як правова категорія суспільне надбання (англ. public domain) — це правовий режим вільного використання твору — об'єкта авторського права у зв'язку з закінченням строків правової охорони виключних майнових прав автора цього твору, але з дотриманням його особистих немайнових (моральних) прав. Ключова характеристика режиму суспільного надбання полягає у відсутності авторсько-правової монополії на використання творів, тобто, його дія поширюється на твори, строк чинності авторських прав яких скінчився, або які на території України не охоронялися. Важливість творів, що перейшли у суспільне надбання, є багатогранною з точки зору їх пізнавального й аксіологічного вимірів, цінності інформаційного потенціалу та можливостей доступу до інтелектуальних і культурних надбань людства через вільне користування цими творами [3, с.42].

Слушно з цього приводу є думка, що термін “public domain” використовується в теорії права у вузькому та широкому розумінні. У вузькому розумінні поняття “public domain” включає твори, що не

охороняються як об'єкти авторського права у зв'язку із закінченням строку дії майнових авторських прав на них, та/ або твори, що не підлягають охороні авторським правом. У широкому розумінні до поняття "public domain" включаються також твори, що охороняються авторським правом, але є легітимізованими введенням виключення та/ або видачею відповідної ліцензії [4].

Провідні фахівці ВОІВ (1980) визначили поняття «суспільне надбання» (public domaine) як «... сферу всіх творів, які можуть бути використані будь-якою особою без будь-чийого дозволу в результаті спливу строку охорони або відсутності міжнародного документа, який забезпечує охорону у випадку іноземних творів» [5, с.207].

Суспільне надбання можна розглядати як загальне благо, яке може використовуватися всім, але і охороняється має усім суспільством. Кваліфікація суспільного надбання як загального благо тягне за собою два основні наслідки, заборони можливості присвоєння твору інтелектуальної власності, як автором, так і будь-якою третьою особою, а, по-друге, можливість використання твору будь-якою особою будь-яким способом [6].

Захист особистих немайнових прав автора, твір якого став суспільним надбанням, здійснюється його спадкоємцями, а у разі їх відсутності - центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності, відповідно до Порядку захисту особистих немайнових прав автора, твір якого став суспільним надбанням, у разі відсутності спадкоємців, встановленому Кабінетом Міністрів України [2].

Традиційно прийнято вважати, що твір стає суспільним надбанням, коли: 1) завершується термін дії авторського права (у різних країнах він становить від 50 до 90 років після смерті автора); 2) твір не відповідає вимогам надання правової охорони, тобто не є об'єктом авторського права [7].

Проте, законодавча практика зарубіжних країн виділяє чотири поширені способи, якими твори потрапляють у суспільне надбання:

1) термін дії авторського права закінчився.

Незважаючи на те, що законодавство про авторське право може бути надзвичайно складним, на більшість країн поширюється один із трьох основних типів термінів авторського права на історичні літературні та художні твори:

1. термін, який триває протягом 70 років після смерті творця (стосується Великобританії, Канади, більшості країн ЄС та Південної Америки, у тому числі України);

2. термін, який триває 50 років після смерті творця (стосується більшості країн Африки та Азії);

3. термін, який триває 95 років після публікації фільму чи книги, включаючи будь-які твори мистецтва, представлені в них (стосується виключно Сполучених Штатів).

Щойно цей тимчасовий захист закінчується, робота набуває статусу суспільного надбання. Це означає, що майже все, що було опубліковано, намальовано, сфотографовано чи випущено до ХХ століття, не захищено авторським правом і на сьогодні є суспільним надбанням.

2) власник авторських прав не виконав правил поновлення авторських прав.

Тисячі творів, опублікованих у Сполучених Штатах до 1964 року, стали суспільним надбанням, оскільки авторське право не було вчасно поновлено згідно з чинним на той час законом. Якщо твір було вперше опубліковано до 1964 року, власник повинен був подати заяву на відновлення до Бюро авторських прав протягом 28-го року після публікації. Відсутність поновлення означало втрату авторських прав.

3) власник авторських прав навмисно розміщує його у суспільному надбанні, відоме як «присвята».

Якщо під час перегляду роботи зустрічається фраза «Ця робота є суспільним надбанням», це означає, що ви можете використовувати її безкоштовно. Іноді автор свідомо вирішує не захищати твір і присвячує твір громадськості. Такі випадки зустрічається рідко, і якщо немає прямого дозволу на розміщення роботи у суспільному надбанні, не варто припускати, що робота є вільною для використання.

4) закон про авторське право не захищає такі види творів.

Твори не захищені авторським правом, якщо вони не є оригінальними. Перелік творів, на які не поширюється захист авторських прав міститься в Законі України «Про авторське право та суміжні права». Окрім того, не охоплюються авторським правом: ідеї та факти, а лише їх вираження; короткі фрази, імена, назви або невеликі групи слів, які вважаються загальноприйнятими ідіомами будь-якої мови і можуть вільно використовуватися будь-ким. При цьому, слід зауважити, що коротка фраза, яка використовується як рекламний слоган, підлягає захисту відповідно до закону про товарні знаки [8].

Традиційно 1 січня кожного року публікується список творів, дія майнових авторських прав щодо яких закінчилася та які відповідно стають суспільним надбанням. Так, з січня 2024 року до суспільного надбання додалися такі відомі твори, як: роман «Коханець леді Чаттерлей» Д.Г. Лоуренса; Мікі Маус, що з'явився в мультфільмах «Пароплав Віллі» в 1928 році й у фільмі «Божевільний літак»; п'єса «Пітер Пен, або хлопчик, який не хотів дорослішати» Джеймса Метью Баррі; роман «На Західному фронті без змін» Еріха Марії Ремарка німецькою мовою; оригінальний німецький текст пісні «Мекі-ніж» з «Опери жебраків»; фільм «Людина, яка сміється» – екранізація роману Віктора Гюго; гравюра на дереві «Вавилонська вежа» Маурица Корнеліса Ешера тощо [9].

Серед українських авторів до суспільного надбання з 2024 р. були віднесені роботи: Климента Квітки, етнографа і музикознавця; Софії Тобілевич, перекладачки, фольклористки й мемуаристки; Олександра Осмьоркіна, українського художника, учасника групи митців «Бубновий валет»; Сергія Прокоф'єва, українського композитора, піаніста, диригента, музичного письменника родом з Донеччини тощо [10].

Висновки. Таким чином, термін «суспільне надбання» стосується творчих матеріалів, які не захищені законами про інтелектуальну власність, такими як авторське право, торговельні марки чи патенти. Ці твори належать громадськості, а не окремому автору чи митцю. Будь-хто може використовувати твір, що є суспільним надбанням, без отримання дозволу, але ніхто ніколи не може отримати особистих немайнових прав на такий твір. Окрім того, статус суспільного надбання дасть змогу будь-якій людині створювати продукцію з героями та отримувати від цього прибуток.

Суспільне надбання – це усі твори та об'єкти інтелектуальної власності, термін дії авторських прав яких закінчився зі згоди автора чи через певний час після його смерті.

Термін «суспільне надбання» стосується творчих матеріалів, які не захищені законами про інтелектуальну власність, такими як авторське право, торговельні марки чи патенти. Ці твори належать громадськості, а не окремому автору чи митцю. Будь-хто може використовувати твір, що є суспільним надбанням, без отримання дозволу, але ніхто ніколи не може ним володіти. Статус суспільного надбання дасть змогу будь-якій людині створювати продукцію з героями та отримувати від цього прибуток.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право, прийнятий Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 року та положення Бернської конвенції (1971 р.), на які містяться посилання у Договорі (Договір ВОІВ про авторське право) (1996) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_770#Text.
2. Про авторське право та суміжні права <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n226>
3. Приходько Л. «Сирітські твори» як об'єкти авторського права: поняття, правовий режим використання. *Архіви України*. 2022. № 2. С. 29-57.
4. Строк придатності авторських прав, або Концепція «public domain». URL: <https://gc.ua/wp-content/uploads/2017/07/Strok-Prydatnostiavtorskih-prav.pdf>.
5. WIPO Glossary of Terms of the Law of Copyright and Neighboring Rights. Geneva: WIPO, 1980. 278 p.
6. Токарева В.О. Щодо питання переходу твору до об'єктів суспільного надбання. *Правове життя сучасної України* : у 2 т. : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 трав. 2019 р.) / відп. ред. Г. О. Ульянова. Одеса : ВД «Гельветика», 2019. Т. 2. С. 509–512.
7. Коваленко Т. Використання творів, які є суспільним надбанням. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2012. № 6. С. 29 – 32.
8. Welcome to the Public Domain <https://fairuse.stanford.edu/overview/public-domain/welcome/#:~:text=The%20term%20E%20%9Cpublic%20domain%20refers,%2C%20trademark%2C%20or%20patent%20laws>.
9. Мікі Маус та інші персонажі стали суспільним надбанням URL: https://zaxid.net/mikimausta_inshi_personazhi_stali_suspilnim_nadbanniam_n1577316
10. Твори яких авторів потрапили до суспільного надбання у 2024? URL: https://nspu.com.ua/novini/tvori-yakih-avtoriv-potrapili-do-suspilnogo-nadbannya-u-2024/#google_vignette

REFERENCES:

1. Dohovor Vsesvitnoi orhanizatsii intelektualnoi vlasnosti pro avtorske pravo. (1996, December 20). [Copyright Agreement of the World Intellectual Property Organization]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_770#Text [in Ukrainian].
2. Pro avtorske pravo ta sumizhni prava. (2022, December 1). [On copyright and related rights]. *Zakon Ukrainy № 2811-IX*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n226> [in Ukrainian].
3. Prykhodko, L. (2022). «Syrityski tvory» yak obiekty avtorskoho prava: poniattia, pravovyi rezhym vykorystannia. ["Orphan works" as objects of copyright: concept, legal regime of use]. *Arkhivy Ukrainy*. №2. 29-57. [in Ukrainian].
4. Strok prydatnosti avtorskykh prav, abo Kontsepsiia «public domain». (2021). [The term of validity of copyright, or the concept of "public domain"]. Retrieved from: <https://gc.ua/wp-content/uploads/2017/07/Strok-Prydatnostiavtorskih-prav.pdf> [in Ukrainian].
5. WIPO Glossary of Terms of the Law of Copyright and Neighboring Rights. (1980). 278. [in English].
6. Tokarieva, V.O. (2019). Shchodo pytannia perekhodu tvoriv do obektiv suspilnoho nadbannia. [Regarding the issue of the transfer of the work to public domain objects]. *Pravove zhyttia suchasnoi Ukrainy : u 2 t. : mater. Mizhnar. nauk.-prakt. konf.* (m. Odesa, 17 trav. 2019 r.). Т. 2. 509–512. [in Ukrainian].
7. Kovalenko, T. (2012). Vykorystannia tvoriv, yaki ye suspilnym nadbanniam. [Use of works that are in the public domain]. *Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti*. № 6. 29–32. [in Ukrainian].
8. Welcome to the Public Domain. Retrieved from: <https://fairuse.stanford.edu/overview/public-domain/welcome/#:~:text=The%20term%20E%20%9Cpublic%20domain%20refers,%2C%20trademark%2C%20or%20patent%20laws> [in English].

9. Miki Maus ta inshi personazhi staly suspilnym nadbanniam. (2024). [Mickey Mouse and other characters have become public domain]. Zaxid.net. Retrieved from: https://zaxid.net/mikimausta_inshi_personazhi_stali_suspilnim_nadbanniam_n1577316 [in Ukrainian].

10. Tvory yakykh avtoriv potrapyli do suspilnoho nadbannia u 2024? (2024). [Which authors works entered the public domain in 2024?]. NSPU. Retrieved from: https://nspu.com.ua/novini/tvori-yakih-avtoriv-potrapili-do-suspilnogo-nadbannya-u-2024/#google_vignette [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 19.05.2024

УДК 334.021

DOI: 10.36550/2522-9230-2024-16-283-285

Талдонова Карина Геннадіївна,

доцентка кафедри теоретичної юриспруденції,

докторка філософії з галузі знань «Право» (Ph.D)

Київського національного економічного університету ім. Вадима Гетьмана

taldonova.karyna@kneu.edu.ua

ORCID ID: 0000-0002-4491-8521

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ХМАРНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Хмарні послуги в сучасному світі постійно розвиваються та позиціонуються як новий тренд сьогодення з масштабним розвитком сервісів і віртуальних потужностей. Швидкі темпи глобалізації, вимоги до прискореного обміну даними стимулюють виникнення нових і регулярного поновлення діючих технологій і продуктів у всіх сферах діяльності. Із розвитком технологій суспільство отримало доступ до різних типів пристроїв та програмних продуктів, в тому числі й розважального призначення. За рахунок використання послуг хмарних систем зберігання даних людям більше не потрібно переносити файли між різними пристроями: файли можна отримати з будь-якого місця за умови наявності підключення до мережі «Інтернет».

В статті розглянуто особливості хмарних послуг та тенденції їх розвитку. Особливу увагу приділено правовому регулюванню хмарних послуг відповідно до чинного законодавства. Розкрито основні проблеми, пов'язані з їх використанням. Акцентовано увагу на актуальності вказаної теми на сьогодні. Проаналізовано зміни у вітчизняному законодавстві, зумовлені поширенням і застосуванням цифрових технологій у всіх сферах суспільного буття.

Хмарні технології з'явилися порівняно нещодавно і одразу стрімко та невпинно розвиваються. Використання хмар оптимізує процес обробки та збереження інформації, а також дозволить уникнути розростання власних систем державних органів, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ та організацій. Зберігання даних у хмарних сховищах сприятиме зменшенню витрат на побудову та розширення обчислювальних потужностей держави, стимулюватиме перехід на хмарну модель більшості секторів української економіки та створить умови для ефективного використання державних ресурсів шляхом впровадження новітніх технологій при обробці інформації.

Проте в Україні не створені спеціальні норми і законодавчі акти врегулювання питань пов'язаних з використанням хмарних технологій у різних напрямках інформатизації суспільства та держави. Крім того на сьогодні відсутня практика судового врегулювання конфліктів інтересів споживача та постачальника хмарних послуг. Також, доцільним є залучення міжнародного досвіду у сфері хмарних послуг. Функціонування даної технології близьке до сфери державного регулювання, але на сьогоднішній день ще не повністю вдосконалене.

Ключові слова: хмарні послуги, хмарні обчислення, діджиталізація, цифрова трансформація.

Taldonova K. GENERAL CHARACTERISTICS AND DEVELOPMENT TRENDS CLOUD SERVICES IN UKRAINE

Cloud services in the modern world are constantly developing and positioned as a new trend today with large-scale development of services and virtual capacities. The rapid pace of globalization, requirements for accelerated data exchange stimulate the emergence of new and regular renewal of existing technologies and products in all spheres of activity. With the development of technology, society has gained access to various types of devices and software products, including entertainment. Due to the use of cloud storage systems, people no longer need to transfer files between different devices: files can be retrieved from anywhere as long as there is an Internet connection.

The article examines the features of cloud services and trends in their development. Special attention is paid to the legal regulation of cloud services in accordance with the current legislation. The main problems associated with their use are revealed. Attention is focused on the relevance of the specified topic for today. Changes in domestic legislation caused by the spread and use of digital technologies in all spheres of social life are analyzed.

Cloud technologies appeared relatively recently and are developing rapidly and unceasingly. The use of clouds will optimize the process of processing and saving information, and will also avoid the growth of the own systems of state bodies, local self-government bodies, state enterprises, institutions and organizations. Storing data in cloud storage will help reduce the costs of building and expanding state computing facilities, stimulate the transition to the cloud model of most sectors of the Ukrainian economy, and create conditions for the effective use of state resources through the introduction of the latest technologies in information processing.